Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
22.9.2025
TIV/1274/2025

Eduskunta
Lakivaliokunta

Viite: VNS 6/2025 vp

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta - Tuomioistuinviraston lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Tuomioistuinvirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston 11.9.2025 hyväksymästä sisäisen turvallisuuden selonteosta.

Lausunto

Selonteko keskittyy niin sanottujen ensilinjan toimijoiden tarkasteluun. Riippumattomat tuomioistuimet mainitaan kuitenkin selonteossa sisäisen turvallisuuden perustana yhdessä vahvan demokratian ja korkean yhteiskunnallisen luottamuksen kanssa. Edelleen selonteossa todetaan, että sisäisen turvallisuuden pitkäjänteinen kehittäminen edellyttää myös tuomioistuinlaitoksen sekä toimintaedellytysten varmistamista ja rahoituspohjan turvaamista.

On myönteistä, että selonteossa on huomioitu niin sanotun rikosketjun (poliisi – syyttäjä – tuomioistuin) merkitys sisäiselle turvallisuudelle. Samalla on todettava, että selonteossa ei juurikaan kiinnitetä huomiota niihin haasteisiin, joita rikosketjun toimintaan liittyy resurssien kohdentamisessa ja toiminnan suunnittelussa. Tuomioistuimet sijoittuvat mainitun ketjun loppuun ja aiemmissa vaiheissa tapahtuvat muutokset resursseissa tai

toimintatavoissa kumuloituvat tuomioistuinvaiheessa. Rikosketjun toimivuuden kannalta onkin olennaista, että poliisin ja muiden tutkintaviranomaisten toiminnassa ja sen suunnittelussa vielä nykyistä enemmän kiinnitetään huomiota resursseissa tai toiminnassa tapahtuvien muutosten seurausvaikutuksiin ketjun myöhemmissä vaiheissa. Keskittyminen vain tutkintavaiheeseen johtaa helposti siihen, että esimerkiksi poliisin lisäresurssoinnilla tavoitellut hyödyt jäävät lopulta saavuttamatta, kun asiat ruuhkautuvat syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa.

Selonteossa viitataan lyhyesti tuomioistuinten rooliin oikeusvaltion kulmakivenä. Tuomioistuinlaitoksen merkitys valtion sisäiselle turvallisuudelle onkin laajempi kuin toiminen osana yhtä tai useampaa viranomaisketjua. Yksittäisten asioiden ratkaisut ovat luonnollisesti olennaisen tärkeitä niille henkilöille ja yhteistöille, joita ratkaisut koskevat. Ei ole harvinaista, että tuomioistuimen ratkaisulla suuntaan tai toiseen on olennainen vaikutus koko loppuelämää. Tämän tapauskohtaisen vaikutuksen lisäksi tuomioistuinkäsittelyillä ja -ratkaisuilla on kuitenkin myös laajempi merkitys: Ne konkretisoivat oikeusjärjestyksen sisältöä ja tekevät sen näkyväksi. Korkeimpien oikeuksien ennakkoratkaisujen nimenomaisena tarkoituksena on oikeuskäytännön ohjaaminen, mutta tuomioistuinratkaisut laajemminkin muovaavat yhteiskunnassa valitsevaa käsitystä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä niiden toteutumisesta käytännössä.

Kansainvälisessä vertailussa tilanne Suomessa on varsin hyvä ja yhteiskunnassa vallitsee vahva luottamus oikeuksien tasapuoliseen toteutumiseen. Samalla on kuitenkin todettava, että tuomioistuimien pitkäksi venyneet käsittelyajat ovat omiaan rapauttamaan tätä luottamusta ja siksi on olennaisen tärkeää huolehtia käsittelyaikojen lyhentämisestä. Tämä edellyttää käsittelyä sujuvoittavia lainsäädäntötoimia ja tuomioistuinten toiminnan kehittämistä, mutta myös riittäviä resursseja.

Ylijohtaja Pasi Kumpula